

**Politički i reformski potezi
buduće vlasti koji bi omogućili
izlazak iz postojeće krize i
nastavak EU integracija**

**Politički i reformski potezi
buduće vlasti koji bi omogućili
izlazak iz postojeće krize i
nastavak EU integracija**

Raspored političkih snaga i način djelovanja parlamentarne većine i izvršne vlasti, od parlamentarnih izbora naovamo, pokazali su značajan deficit političkog znanja i snage za konačan izlazak iz političke krize, odnosno sposobnosti za rješavanje složenih problema koji zaista koče reformske procese u Crnoj Gori. Preciznije rečeno, propuštena je prilika za sprovođenje neophodnih reformskih politika, a prioritet političkih elita, dominantno, nije bio diskontinuitet sa loše vođenim politikama prethodne vlasti. Nastavljena je praksa, iz prethodnog perioda, da vlast i opozicija nijesu u stanju kroz dijalog rješavati važna politička pitanja i pronaći značajniju političku podršku za njih.

Vremenom su i ključni politički akteri postali svjesni ovih manjkavosti, pa se na političkoj sceni pojavilo nekoliko scenarija ili načina za razrješenje sadašnje situacije. Bilo da će rješenje ići u pravcu novog dogovora između postojeće parlamentarne većine, pridruživanjem dijela opozicije sadašnjoj većini, ili kreiranjem drugačije skupštinske većine, bilo da će neka od tih varijanti ishodomati manjinskom, "većinskom", "političkom", "ekspertskom", koncentracionom vladom, ili će se raspisati vanredni parlamentarni izbori – ključni zadaci nove vlasti, za svakog ko vjeruje u demokratske vrijednosti i želi promjene sadašnjeg stanja na bolje, su prilično nedvosmisleni.

Centar za demokratsku tranziciju (CDT) smatra da specifičan politički trenutak i odnosi među akterima zahtijevaju konstruktivne sugestije svih društvenih aktera koji će doprinijeti efikasnijem izlasku iz sadašnje pozicije. Kao organizacija u čijem je portfoliju većina izazova koji opterećuju sadašnji politički trenutak, želimo javnosti i ključnim političkim akterima predložiti naše viđenje najvažnijih političkih poteza buduće vlasti:

Novoformirana politička većina i izvršna vlast treba da **transparentno** definiše postulate svog političkog djelovanja, da novi politički dogovor pripremi u inkluzivnom postupku, **precizira i objavi vremensko trajanje tog aranžmana i njegove osnovne političke principe i ciljeve**. Ovdje posebno treba voditi računa da oni budu realni i izvodljivi u odnosu na odabrani vremenski okvir.

Politička većina i izvršna vlast moraju čvrsto stajati na **izvornim ustavnim principima pravne i građanske države**, poštovanja ljudskih prava, odvojenosti crkve od države i jasnog balansa moći među institucijama, te učiniti energičan napor u cilju sprečavanja kršenja ovih postulata.

Nova vlast treba, prije svega, redefinisati odnose parlamenta i vlade onako kako to podrazumijevaju pisana i nepisana pravila funkcionisanja demokratskih institucija. Saradnja, putevi za ispunjenje zajedničkih ciljeva, ali i demokratska kontrola izvršne vlasti i stvaranje balansa moći između institucija, te povećanje transparentnosti njihovog rada moraju biti promovisani u javnom diskursu i političkoj praksi, ali i definisani u **zakonima o parlamentarnoj i izvršnoj vlasti** koje nova većina hitno treba pripremiti i usvojiti.

Politička većina, kao jedan od prvih koraka treba politički definisati a **vlada, po prvi put, formalno usvojiti strategiju koja definiše spoljnopolitičke puteve Crne Gore**. Prioriteti ove strategije trebaju biti razvoj kvalitetnijih odnosa sa svim zemljama u regionu, učlanjenje u Evropsku uniju (EU) i praćenje njenih ključnih spoljnopolitičkih postulata, te razvoj evroatlantske saradnje kroz NATO. Ovim bi se konačno, nakon više decenija, **napustio koncept intuitivne diplomatije** i na formalan način učvrstili spoljnopolitički prioriteti države.

Nova vlast bi u koalicionom sporazumu, trebala proklamovati potrebu konačnog uspostavljanja političkog kompromisa u cilju kvalitetnijeg i pravednijeg ambijenta za obavljanje fer i demokratskog izbornog procesa. Ovo se prije svega odnosi na potrebu **depolitizacije izborne administracije, povećanje tačnosti biračkog spiska, odnosno pripadajućih evidencija i registara, uvođenje otvorenih lista, pojačavanje demokratske kontrole finansiranja partija, te zaštita izbornog integriteta od uticaja izvan Crne Gore**.

Kao jedna od ključnih odluka koja bi pozitivno uticala na jačanje demokratskog ambijenta jeste i **donošenje medijske strategije, promjena medijskih zakona i konačno stvaranje mnogo boljeg ambijenta** za jačanje nezavisnosti, profesionalnosti, održivosti i djelovanje medija u javnom interesu. Pored ovoga, veoma je važno **suprostavlanje širenju mržnje, manipulacija, i podriivanju demokratije** od strane medija kroz značajno jačanje kapaciteta regulatorne agencije i njene nezavisnosti.

Kreiranje potrebne kvalifikovane većine koja će omogućiti intenziviranje borbe protiv korupcije, pokrenuti proces povratka pravne sigurnosti i efikasnijeg funkcionisanja pravosuđa, ali i značajno dinamiziranje naše EU integracije. Jedan od prvih poteza nove vlasti treba biti **izbor Vrhovnog državnog tužioca, članova Sudskog savjeta, te izbor sudija Ustavnog suda**, bez čega nema kvalitetne borbe protiv korupcije niti stvarnog napretka u procesu EU integracija. Pored ovoga, usvajanje **Zakona o porijeklu imovine** bi bio snažan impuls i nova energija u sprečavanju korupcije i kažnjavanju svih koji su se nezakonito obogatili ili to namjeravaju da učine.

Svaku većinu koja zaista želi biti reformska, progresivna i evropska čeka jedan težak zadatak i neprijatan rez prethodnih praksi – da na principima transparentnog i na zaslugama zasnovanog zapošljavanja i napredovanja stvori efikasnu, profesionalnu i depolitizovanu državnu upravu optimalne veličine. Ovo pretpostavlja **uspostavljanje novih mehanizama kontrole procesa zapošljavanja u upravi koji će garantovati izbor najboljih kandidata**. I kod političkih imenovanja moraju biti uvedeni i poštovani principi zasnovani na profesionalnim, nepristrasnim i kriterijumima zasluga, a ne pripadnosti partijama ili vjerskim zajednicama.

Posebno važan izazov novoformirane vlasti je praćenje efekata programa “Evropa sad”. Budući da se ovdje radi o reformi koja ima visoke stope rizika od neuspjeha, **moraju biti formirani posebni timovi koji će na tromjesečnoj bazi sagledavati njene finansijske efekte odnosno implikacije na državni budžet i privredu, ali i njenu sprovodivost i pravednost kompletnog koncepta**. Ukoliko se primijete bilo kakva odstupanja izvorne ideje, ili onoga što je obećano građanima, nova vlast je dužna hitno reagovati usvajanjem korektivnih mjera i mehanizama.

Najavljeni nastavak izgradnje autoputa Bar-Boljare i najava početka izgradnje Jadransko-jonskog autoputa predstavljaju veliki izazov za novu vlast. Ovdje se mora napraviti diskontinuitet sa malignim praksama “dogovaranja” velikih poslova sa kreditorima i investitorima uz izbjegavanje konkurentnih tendera i nabavki. **Međudržavni ugovori se više ne smiju koristiti kao sredstvo da se zaobiđu zakoni naše države**, koji makar donekle garantuju transparentnost i kompetitivnost, kao što je to bio slučaj u poslu sa Kinom oko autoputa.

Nova vlada mora **napraviti detaljnu analizu uticaja kovid krize na crnogorsku ekonomiju**, u inkluzivnom procesu, pripremiti set preporuka sa fokusom na oporavak kroz značajno povećanje investicione aktivnosti domaćih i inostranih investitora.

Moskovska 153, 81000 Podgorica, Crna Gora
cdt@cdtmn.org | www.cdtmn.org